

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ НІМЕЦЬКОМОВНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

vysheche v pidhotovtsi doktoriv filosofii osvitoi haluzi [Interuniversity research environment in the training of doctors of philosophy in the field of education]. *Teacher's professionalism: theoretical and methodical aspects*. Vol. 17 (1). pp. 5–17. DOI: <https://doi.org/10.1590/1679-395120200178> [in Ukrainian].

11. Kholodniak, O.V. (2023). Osobystisnyi pidkhid do formuvannia inshomovnoi kompetentnosti zdobuvachiv

vyshechoi osvity [A personal approach to the formation of foreign language competence of students of higher education]. *Academic studies. Series "Humanities"*. Vol 4. pp. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2023.4.3> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.03.2024

УДК 378.147-027.22:811.112.2

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.304568>

Ольга Кіршова, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри романо-германської філології та перекладу з німецької мови
Чорноморського національного університету імені Петра Могили

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ НІМЕЦЬКОМОВНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

У статті здійснено огляд підручників з дисципліни "Методика навчання іноземних мов", і проаналізовано публікації, присвячені організації асистентської практики магістрантів-філологів. Метою статті було визначено відбір завдань для підготовки магістрантів до навчання студентів німецькомовного монологічного мовлення. Тут запропоновано завдання, що можуть бути застосовані як на семінарах з методики, так і під час практики. Висловлено припущення, що такі завдання сприятимуть підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх викладачів німецької мови.

Ключові слова: магістри; методика; асистентська практика; професійна компетентність; монологічне мовлення.

Таб. 3. Літ. 12.

Olha Kirshova, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Romano-Germanic Philology and Translation from German Department,
Petro Mohyla Black Sea National University

TRAINING OF FUTURE TEACHERS TO TEACH GERMAN-LANGUAGE MONOLOGIC SPEECH TO PHILOLOGY STUDENTS

The article reviews modern research devoted to the formation of professional competence of future teachers, where this problem was considered from different angles. The author has determined that to achieve this goal, the discipline "Methodology of teaching foreign languages" consisting of lectures and seminars, has been introduced into the curriculum of all language higher educational institutions in Ukraine. Therefore, the article analyzes in detail several textbooks recommended for teaching this discipline.

Besides "Methods of teaching foreign languages" for the formation of professional competence the curriculum provides for Master's students to undergo assistant (pedagogical) practice, some publications devoted to the organization of assistant practice of Master's students of language higher educational institutions in Ukraine are also considered here. The purpose of the assistant ship is to consolidate the knowledge obtained during the study of "Methods of teaching foreign languages" and to acquire practical experience.

Despite the large number of studies, the shortcomings in the training of future teachers of the German language are constantly revealed, so the purpose of the article was determined by the selection of tasks to prepare master's students to teach students – philologists of German-language monologic speech.

The author proposed several tasks that can be applied both in the course of seminar classes on "Methods of teaching foreign languages" and in the course of consultations during the assistant practice. The assignments are based on the classification of exercises proposed by N. Sklyarenko. Their purpose is to develop the skills of master students to develop: conditional communicative exercises for teaching students monological speech on the basis of text; on a situational basis, at the level of phrase; on a situational basis, at the level of super-phrasal unity; on a situational basis, at the text level; communicative exercises to teach students monological speech on a situational basis, at the text level; control exercises to check the level of formation of students skills in monological speech; a series of exercises to form students' monological speech skills.

It is suggested that these types of tasks will change the social relations in the classroom and will contribute to raising the level of professional competence of future teachers of the German language.

Keywords: *master's students; methodology; assistantship; professional competence; monologic speech.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку нашої держави великого значення надається професійній підготовці майбутніх викладачів іноземних мов. Це потребує пошуку нових методів та форм роботи. Так, у методичній літературі проблема формування професійної компетентності педагогів висвітлена досить широко, про що свідчать дослідження Р. Кравця [6], О. Сторонської та М. Воробель [9] та багатьох інших вчених.

Проте викладачам інколи не вистачає так званих “практичних інструментів”, тобто конкретних знань, які завдання пропонувати магістрантам, щоб у подальшій професійній діяльності вони могли ефективно навчати вже своїх студентів монологічного мовлення німецькою мовою.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Передовсім пропонуємо розглянути, які саме дисципліни покликані формувати професійну компетентність майбутніх викладачів. Так, у більшості мовних закладів вищої освіти України у навчальному плані для магістрантів передбачено вивчення “Методики навчання іноземних мов”. З цією метою нашими вченими було написано багато підручників. Р. Гришкова детально описала методику навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей [3]. О. Тарнопольський та М. Кабанова розглядають у своїй роботі як особистість студента, так і методику навчання як аспекти іноземної мови, так і видів мовленнєвої діяльності [10]. Матеріал посібника колективу авторів під керівництвом М. Пабат поєднує та систематизує різноманітність методів і прийомів навчання іноземної мови [7].

Автором статті також були написані посібники, призначені для магістрантів-філологів, і присвячені основам методики викладання саме німецької мови як у мовному, так і немовному закладі вищої освіти [4; 5].

Окрім цієї дисципліни, до складу якої входять як лекції, так і семінарські заняття, навчальним планом передбачено проходження магістрантами асистентської (педагогічної) практики, з метою закріплення знань, отриманих у ході вивчення дисципліни “Методика навчання іноземних мов”, та набуття практичного досвіду. З метою удосконалення процесу організації асистентської практики та підвищення її ефективності також було здійснено низку досліджень. Так, М. Рогова та І. Зарішняк присвятили свою статтю ролі асистентської практики у формуванні індивідуального стилю педагогічного спілкування майбутніх викладачів [8]. Робота О. Бігич та Н. Майер досліджує

науково-асистентську практику як складову практичної професійно-методичної підготовки майбутніх викладачів романських мов [2]. О. Цокур також розглядає практику як детермінанту професійного самовизначення студентів у статусі викладачів закладу вищої освіти [11].

Проте, як свідчать дані, отримані нами у бесідах з керівниками асистентської практики, а також звіти магістрантів, найбільшою проблемою для майбутніх викладачів залишається формування мовленнєвої компетентності студентів у говорінні. Тобто вони не були достатньо підготовлені до цього у курсі “Методика навчання іноземних мов”, і не завжди отримували належну допомогу від керівника асистентської практики.

Мета статті – розглянути, які завдання має запропонувати викладач з методики, або керівник практики, щоб якнайкраще підготувати магістрантів до навчання студентів-філологів німецькомовного монологічного мовлення.

Виклад основного матеріалу. Насамперед хочемо зазначити, що, на нашу думку, питання про включення таких завдань чи то до курсу “Методики навчання іноземних мов”, чи то до асистентської практики, має вирішувати колектив кафедри. Це залежить від кількості годин, передбачених для цих дисциплін, а також від самої концепції навчальної роботи кафедри. Нам вважається більш логічним опрацьовувати такі завдання у ході семінарських занять з “Методики навчання іноземних мов”. Так ми матимемо змогу краще підготувати магістрантів до проходження асистентської практики, де майбутні викладачі вже мали б змогу здійснити апробацію власних розробок.

За основу в наших завданнях ми взяли класифікацію вправ, запропоновану Н. Скляренко [1].

Завдання № 1. Мета: розвивати вміння магістрантів розробляти умовно-комунікативні вправи для навчання студентів монологічного мовлення на базі тексту.

Anweisung: Als Universitätslektor haben Sie einige zusätzliche Lesetexte für Ihre Studierenden ausgewählt. Ihr Ziel ist aber die Fertigkeiten von Studenten im monologischen Sprechen zu entwickeln. Erarbeiten Sie bitte eine halboffene Übung, um die Fertigkeiten in der Produktion auf der Basis eines Textes zu entwickeln. Folgende Ideen helfen Ihnen dabei:

- die Fragen zum Text beantworten;
- die Textabschnitte betiteln;
- die Punkte der Gliederung in die richtige Reihenfolge bringen;
- den Hauptgedanken des Textes und jedes Abschnitts formulieren;

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ
НІМЕЦЬКОМОВНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ**

- den Text durchsehen und die für die Nacherzählung notwendigen Signalwörter auswählen;
- die Signalwörter und die Punkte der Gliederung ordnen;
- die Gliederung des Berichts erstellen und feststellen, welche Information der Text beinhaltet und welche Sie noch brauchen;
- eine Äußerung auf der Basis des Textes erweitern;
- seine Einstellung zu den im Text beschriebenen Ereignissen äußern;
- über die Handlungen von Figuren erzählen;
- den Text nacherzählen;
- den Text für die Anfänger, Kommilitonen und Lehrer, deren Sprachniveau berücksichtigend, nacherzählen;
- zusätzliche Informationen zum Thema finden und auf der Basis einiger Texte den Vortrag halten.

Завдання виконується магістрантами як домашнє і має бути перевірено на наступному занятті.

Завдання № 2. Мета: розвивати вміння магістрантів розробляти умовно-комунікативні вправи для навчання студентів монологічного мовлення на ситуативній основі, на рівні фрази.

Анweisung: Sie sind Universitätslektor und müssen die Kompetenz Ihrer Studenten im monologischen Sprechen entwickeln. Erarbeiten Sie bitte eine halboffene Übung, damit die Studenten Ihre Sprechfertigkeiten in einer von Ihnen ausgedachten Situation dem Satz nach entwickeln. Folgende Stichwörter helfen Ihnen dabei:

- den Satz wiederholen;
- den Gegenstand zeigen und ihn benennen;
- seine Handlungen und die Handlungen von Anderen benennen;
- die Behauptungen bejahen oder verneinen;
- Sätze erweitern;
- sagen, dass Sie es schon gemacht haben;
- Bilder beschreiben;
- den Gesprächspartner unterstützen;
- den Rat geben;
- den Freunden danken;
- um etwas bitten;
- fragen, ob Sie verstanden werden;
- seine Lösung anbieten;
- Schlussfolgerung ziehen;
- j-s Handlung beurteilen;
- eine rhetorische Frage stellen.

Завдання виконується магістрантами як домашнє і має бути перевірено на наступному занятті.

Завдання № 3. Мета: розвивати вміння магістрантів розробляти умовно-комунікативні вправи для навчання студентів монологічного мовлення на ситуативній основі, на рівні понадфразової єдності.

Анweisung: Sie sind Universitätslektor und müssen die Kompetenz Ihrer Studenten im monologischen Sprechen entwickeln. Erarbeiten Sie bitte eine

halboffene Übung, damit die Studenten Ihre Sprechfertigkeiten in einer Situation in der Mehrsatzverbindung entwickeln. Die Anweisung zur Übung könnte so sein:

- Sätze in der logischen Reihenfolge ordnen;
- zum gegebenen Satz die anderen hinzufügen;
- über... mit gegebenen Sätzen erzählen;
- die Erzählung abkürzen und mit 2-3 Sätzen wiedergeben;
- über... nach dem Bild erzählen;
- j-n in der Richtigkeit seiner Meinung überzeugen;
- eine Geschichte auszudenken, um das gegebene Sprichwort zu erklären/gebrauchen;
- eine Geschichte auf Grund der gegebenen Situation und der Wörter bilden;
- das Ende zu einer Geschichte ausdenken;
- einen kleinen mündlichen Bericht vorbereiten;
- eine erweiterte Antwort auf die gestellte Frage geben.

Завдання виконується магістрантами як домашнє і має бути перевірено на наступному занятті.

Завдання № 4. Мета: розвивати вміння магістрантів розробляти умовно-комунікативні вправи для навчання студентів монологічного мовлення на ситуативній основі, на рівні тексту.

Анweisung: Als Universitätslektor beabsichtigen Sie die Fertigkeiten von Studenten im monologischen Sprechen zu entwickeln. Erarbeiten Sie bitte dafür eine halboffene Übung. Die Anweisung der Übung könnte so sein:

- laut der erweiterten Gliederung und der Situation über... in der logischen Reihenfolge berichten;
- die Geschichte aus der Sicht einer Figur wiedergeben;
- den Film kurz nacherzählen;
- die Reihe von Bildern zum Thema beschreiben;
- Sprichwörter erklären;
- kurze Geschichten mit gegebenen stehenden Redewendungen bilden.

Завдання виконується магістрантами як домашнє і має бути перевірено на наступному занятті.

Завдання № 5. Мета: розвивати вміння магістрантів розробляти комунікативні вправи для навчання студентів монологічного мовлення на ситуативній основі, на рівні тексту.

Анweisung: Als Universitätslektor beabsichtigen Sie die Fertigkeiten von Studenten im monologischen Sprechen zu entwickeln. Erarbeiten Sie bitte dafür eine offene Übung. Die Anweisung zur Übung könnte so sein:

- Rede für die Diskussion zum Thema... vorbereiten;
- Rede für die Konferenz zum Thema... vorbereiten;
- Äußerung für das Spiel zum Thema... vorbereiten;
- die Argumente für... vorbereiten.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ НІМЕЦЬКОМОВНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

Завдання виконується магістрантами як домашнє і має бути перевірено на наступному занятті.

Завдання № 6. Мета: розвивати вміння магістрантів розробляти контрольні вправи для перевірки рівня сформованості умінь студентів у монологічному мовленні.

Anweisung: Sie sind Universitätslektor und möchten die Fertigkeiten Ihrer Studenten im monologischen Sprechen zu prüfen. Erarbeiten Sie eine Kontrollübung und folgen Sie dabei möglicherweise dem gegebenen Schema:

Таблиця 1

Kontrollübungen für das 1. Studienjahr	
Testgegenstand	Testaufgabentypen
Produktion(monologisch): - deutlich artikulieren und korrekt intonieren; - informieren, beschreiben; - über eigene Erfahrungen berichten; - Gedanken äußern, Meinung begründen	Laut lesen Erzählen Berichten

[12, 80]

Таблиця 2

Kontrollübungen für das 2. Studienjahr	
Testgegenstand	Testaufgabentypen
Produktion (monologisch): - deutlich artikulieren und korrekt intonieren; - eigene Meinung ausdrücken; - beschreiben; - Ideen entwickeln, Informationen synthetisieren und präsentieren	Erzählen Berichten

[12, 113]

Таблиця 3

Kontrollübungen für das 3. Studienjahr	
Testgegenstand	Testaufgabentypen
Produktion(monologisch): - deutlich artikulieren und korrekt intonieren; - eigene Meinung ausdrücken; - komplexere Argumentationen entwickeln und darauf reagieren	Erzählen

[12, 145]

Для виконання цього завдання магістри розбиваються на три групи, залежно від того, зі студентами якого року навчання вони працюватимуть під час педагогічної практики. Завдання виконується безпосередньо на семінарському занятті, перевіряється викладачем.

Завдання № 7. Це завдання магістри отримують лише після того, як попередні завдання були перевірені.

Мета: навчити магістрантів розробляти серію вправ для формування у студентів умінь монологічного мовлення.

Anweisung: Sie sind Universitätslektor und möchten die Fertigkeiten der Studenten im monologischen Sprechen entwickeln. Entwerfen Sie bitte dafür eine Übungssequenz. Die Übungssequenz sollte sowohl halboffene als auch offene Übungen enthalten und mit einer Kontrollübung enden.

Завдання виконується індивідуально як домашнє і потім магістрант обмінюється серіями для взаємоконтролю з тими магістрантами, які працюватимуть із студентами того ж року навчання, що й він.

Висновки. Така задіяність магістрантів у навчальному процесі, безумовно, змінює соціальні відносини в аудиторії та сприяє підвищенню рівня професійної компетентності майбутніх викладачів німецької мови.

Подальшими розвідками у цьому напрямі може стати розробка завдань, спрямованих на підготовку магістрантів до навчання студентів інших видів мовленнєвої діяльності

ЛІТЕРАТУРА

1. Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практи-

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ НІМЕЦЬКОМОВНОГО МОНОЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ

ка : підручник / за заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2013. 590 с.

2. Бігич О.Б., Майєр Н.В. Науково-асистентська практика як складник практичної професійно-методичної підготовки майбутніх викладачів романських мов. *Вісник КНЛУ*. 2022. Том 37. С. 35–44.

3. Гришкова Р.О. Методика навчання англійської мови за професійним спрямуванням студентів нефілологічних спеціальностей : навчальний посібник. Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені П. Могили, 2015. 220 с.

4. Кіршова О.В. Методика навчання німецької мови у вищій школі : навчальний посібник. Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені П. Могили, 2011. 92 с.

5. Кіршова О.В. Methodik des Deutschunterrichts an Hochschulen und Universitäten : методичні рекомендації. Миколаїв : Вид-во ЧНУ імені П. Могили, 2021. 132 с.

6. Кравець Р. Професійна майстерність викладача іноземної мови як запорука всебічного розвитку особистості здобувача вищої освіти. *Молодь і ринок*. 2023. № 2 (210). С. 13–19.

7. Пабат М.А., Будз І.Ф., Поченюк Я.В. Методика навчання іноземних мов : навчальний посібник. / за ред. М.А. Пабат. Рівне : МЕГУ, 2023. 516 с.

8. Рогова М.О., Зарішняк І.М. Роль асистентської практики у формуванні індивідуального стилю педагогічного спілкування майбутніх викладачів. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2020. Т. 1. № 12. С. 279–282.

9. Сторонська О., Воробель М. Професійна компетентність педагога в умовах цифровізації в освіті. *Молодь і ринок*. 2023. № 10 (218). С. 13–19.

10. Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов у вищій школі : підручник. Вінниця : Нова книга, 2020. 384 с.

11. Цокур О. Науково-педагогічна (асистентська) практика як детермінанта професійного самовизначення студентів в статусі викладачів закладу вищої освіти. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету*. 2021. № 48. С. 220–228.

12. Borisko N.F. Curriculum für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universitäten und pädagogischen Hochschulen. Київ : Ленвіт, 2004. 256 s.

REFERENCES

1. Bihych, O.B., Borysko, N.F. & Boretska, H.E. et al. (2013). *Metodyka navchannya inozemnykh mov i kultur: teoriya i praktyka: pidruchnyk* [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: textbook]. Editor-in-chief S.Yu. Nikolazeva. Kyiv, 590 p. [in Ukrainian].

2. Bihych, O.B. & Mayer, N.V. (2022). *Naukovo-asystentska praktyka yak skladnyk praktychnoyi profesiynometodychnoyi pidhotovky maybutnikh vykladachiv romanskykh mov* [Research assistant practice as a component of practical professional and methodical training of future teachers of Romance languages]. *Bulletin of the Kyiv National Linguistic University*. Vol. 37. pp. 35–44. [in Ukrainian].

3. Hryshkova, R.O. (2015). *Metodyka navchannya anhliyskoi movy za profesiynym spryamuvanniam studentiv nefilohichnykh spetsialnostey : navchalnyi posibnyk* [Methodology of teaching English according to the professional direction of students of non-philology majors: study guide]. Mykolaiv, 220 p. [in Ukrainian].

4. Kirshova, O.V. (2011). *Metodyka navchannya nimetskoi movy u vyshchii shkoli: navchalnyi posibnyk* [Methods of teaching the German language in higher education: a study guide]. Mykolaiv, 92 p. [in Ukrainian].

5. Kirshova, O.V. (2021). *Methodik des Deutschunterrichts an Hochschulen und Universitäten: metodychni rekomendatsiyi* [Methods of teaching the German language in institutes and universities: methodical recommendations]. Mykolaiv, 132 p. [in German].

6. Kravets, R. (2023). *Profesiyna maysternist vykladacha inozemnoyi movy yak zaporuka vsebichnoho rozvytku osobystosti zdobuvacha vyshchoyi osvity* [The professional skill of a foreign language teacher as a guarantee of comprehensive development of the personality of a student of higher education]. *Youth & market*. No. 2 (210). pp. 13–19. [in Ukrainian].

7. Pabat, M.A., Budz I.F. & Pochenyuk, Ya.V. (2023). *Metodyka navchannya inozemnykh mov: navchalnyi posibnyk* [Methods of teaching foreign languages: a study guide]. Editor-in-chief M.A. Pabat. Rivne, 516 p. [in Ukrainian].

8. Rogova, M.O. & Yarishnyak, I.M. (2020). *Rol asystentskoyi praktyky u formuvanni indyvidualnoho stylu pedahohichnoho spilkuvannya maybutnikh vykladachiv* [The role of assistant practice in the formation of the individual style of pedagogical communication of future teachers]. *Bulletin of the Student Scientific Society of the Vasyl Stus Donetsk National University*. Vol. 1. No. 12. pp. 279–282. [in Ukrainian].

9. Storonska, O. & Vorobel, M. (2023). *Profesiyna kompetentnist pedahoha v umovakh tsyfrovizatsiyi v osviti* [Professional competence of the teacher in the conditions of digitalization in education]. *Youth & market*. No. 10 (218). pp. 13–19. [in Ukrainian].

10. Tarnopolskyi, O.B. & Kabanova, M.R. (2020). *Metodyka vykladannya inozemnykh mov u vyshchii shkoli: pidruchnyk* [Methods of teaching foreign languages in higher education: a textbook]. Vinnytsia, 384 p. [in Ukrainian].

11. Tsokur, O. (2021). *Naukovo-pedahohichna (asystentska) praktyka yak determinanta profesiynoho samovyznachennya studentiv v statusi vykladachiv zakladu vyshchoyi osvity* [Scientific-pedagogical (assistant) practice as a determinant of professional self-determination of students in the status of teachers of a higher education institution]. *Scientific Bulletin of the Izmail State Humanitarian University*. No. 48. pp. 220–228. [in Ukrainian].

12. Borisko, N.F. (2004). *Curriculum für den sprachpraktischen Deutschunterricht an pädagogischen Fakultäten der Universitäten und pädagogischen Hochschulen* [Curriculum for practical language teaching in German at pedagogical faculties of universities and pedagogical colleges]. Kyiv, 256 p. [in German].

Стаття надійшла до редакції 01.04.2024

